

WOJSKOWA OCHRONA PRZECIWOŻAROWA W SYSTEMIE OCHRONY PRZECIWOŻAROWEJ RESORTU OBRONY NARODOWEJ ORAZ SYSTEMIE OCHRONY PRZECIWOŻAROWEJ KRAJU

Słowa kluczowe: Wojskowa Ochrona Przeciwożarowa, ochrona przeciwożarowa w Polsce, system ochrony przeciwożarowej, Wojskowa Straż Pożarna

STRESZCZENIE

Nawiązując do tytułu, celem artykułu jest zapoznanie z Wojskową Ochroną Przeciwożarową, jako wyspecjalizowaną instytucją Resortu Obrony Narodowej, stanowiącą element systemu ochrony przeciwożarowej kraju, wykonującą w komórkach i jednostkach organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej, bądź też przez niego nadzorowanych zadania ustawowo, przewidziane dla Państwowej Straży Pożarnej, realizując jednocześnie zadania wynikające ze specyfiki funkcjonowania Sił Zbrojnych.

Artykuł stanowi wprowadzenie do szerszej tematyki, którą zajmuje się autorka w ramach studiów III stopnia na wydziale Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Obrony Narodowej, która ma na celu analizę i podsumowanie zasadności i prawidłowości realizacji powierzonych obowiązków, a w konsekwencji funkcjonowania organizacji. W kolejnych częściach zaprezentowane zostaną m.in. zagadnienia dotyczące obszarów zadaniowych nałożonych na Wojskową Ochronę Przeciwożarową oraz poddana analizie – jej działalność.

Artykuł rozpoczęto od umiejscowienia Wojskowej Ochrony Przeciwożarowej w krajowym systemie ochrony przeciwożarowej, następnie przedstawiono historię transformacji Wojskowej Ochrony Przeciwożarowej, przywołano prawne podstawy funkcjonowania i codziennej działalności, aby wreszcie zaprezentować wypracowaną tymi właśnie czynnikami obecnie funkcjonującą strukturę organizacji.

Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej są obecnie postrzegane jako komponent państwa, który jest przygotowywany przede wszystkim do zagrożeń militarnych. Mogą one jednak stanowić i stanowią element ratowniczy w czasie zwalczania różnego rodzaju zagrożeń niemilitarnych.

¹ Specjalista, Delegatura Wojskowej Ochrony Przeciwożarowej w Warszawie.

Do realizacji zadań z zakresu ochrony przeciwpożarowej w jednostkach i instytucjach podporządkowanych Ministrowi Obrony Narodowej powołano specjalistyczną formację – Wojskową Ochronę Przeciwpożarową, która z mocy postanowień ustaw o ochronie przeciwpożarowej² oraz o Państwowej Straży Pożarnej³, jest częścią składową systemu zabezpieczenia przeciwpożarowego kraju i została powołana w szczególności do organizacji i prowadzenia działań ratowniczych w czasie pożarów oraz klęsk żywiołowych na terenach będących w użytkowaniu wojska, likwidacji zagrożeń i udzielania pomocy Państwowej Straży Pożarnej, rozpoznawania zagrożeń pożarowych i innych zagrożeń, szkolenia kadr dla potrzeb Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej oraz sprawowania nadzoru nad przestrzeganiem przepisów w tym zakresie.

Ochrona przeciwpożarowa w kraju

Organizację ochrony przeciwpożarowej w Rzeczypospolitej Polskiej określa ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej oraz przepisy wykonawcze, wydane na podstawie delegacji ustawowej. Zgodnie z ustawową definicją ochrona przeciwpożarowa jest to szereg zadań mających na celu ochronę życia, zdrowia, mienia lub środowiska przed pożarem, klęską żywiołową lub innym miejscowym zagrożeniem poprzez zapobieganie powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia, zapewnienie sił i środków do zwalczania pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia oraz prowadzenie działań ratowniczych⁴. Jak wynika z przedstawionej definicji, ochrona przeciwpożarowa nie odnosi się jedynie do ochrony przed pożarami, lecz obejmuje swoim zakresem niemal wszystkie aspekty zarządzania bezpieczeństwem publicznym.

Realizacja zadań z zakresu ochrony przeciwpożarowej polega na nałożeniu stosownych obowiązków na osoby prawne i fizyczne, organizacje i instytucje korzystające ze środowiska przyrodniczego, budynku, obiektu lub terenu. Artykuł 3 ust. 1 przywołanej ustawy formułuje powszechny obowiązek stosowania się do zasad ochrony przed pożarami dla wszystkich podmiotów korzystających ze środowiska, budynku, obiektu lub terenu. W dalszych zapisach, ustawa wymienia

² Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz.U. z 2009 r. nr 178, poz. 1380 ze zm.).

³ Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz.U. z 2009 r. nr 12, poz. 68 ze zm.).

⁴ Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej..., dz. cyt., art. 1.

enumeratywnie podstawowe obowiązki jakie należą do właścicieli, użytkowników, bądź zarządzających w zakresie zapewnienia ochrony przed pożarami lub innymi miejscowymi zagrożeniami.

Zadania te i obowiązki podlegają ustawowej kontroli przez właściwe miejscowo i rzeczowo organy państwowe, powołane na podstawie odpowiednich przepisów i wykonujące uregulowane prawnie czynności kontrolno-rozpoznawcze z zakresu ochrony przeciwpożarowej⁵. Osoby uprawnione⁶ do prowadzenia czynności kontrolno-rozpoznawczych, upoważnione są w przypadku stwierdzenia naruszeń przepisów pożarowych do nakładania kary grzywny w postępowaniu mandatowym. W obowiązującym systemie prawnym, odpowiedzialność za bezpieczeństwo pożarowe uregulowana jest przede wszystkim w kodeksach wykroczeń oraz karnym. Zakres tej odpowiedzialności zależy przede wszystkim od rodzaju zaniedbań, skutków bądź konsekwencji wywołanych stwierdzoną nieprawidłowością oraz celowością działania.

Za realizację polityki państwa w zakresie ochrony przeciwpożarowej odpowiada Minister Spraw Wewnętrznych, który pełni również zwierzchni nadzór nad funkcjonowaniem krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego. Minister właściwy do spraw administracji publicznej pełni natomiast nadzór nad funkcjonowaniem systemu powiadamiania ratunkowego. W zakresie ustalonym przez Ministra Spraw Wewnętrznych, zadania ochrony przeciwpożarowej realizują również inni ministrowie, wojewodowie, organy gminy⁷ oraz kierownicy polskich placówek zagranicznych⁸.

Centralnym organem administracji rządowej w sprawach ochrony przeciwpożarowej oraz organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego jest Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej, natomiast na obszarze województwa lub powiatu, funkcjonowanie systemu i sprawowanie nadzoru nad wykonywaniem wynikających z niego zadań koordynują i kontrolują wojewoda lub odpowiednio starosta. W sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń życia, zdrowia lub środowiska są

⁵ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 24 października 2005 r. w sprawie czynności kontrolno-rozpoznawczych przeprowadzanych przez Państwową Straż Pożarną (Dz. U. 2005 nr 225 poz. 1934).

⁶ Strażacy pełniący służbę w Państwowej Straży Pożarnej oraz osoby uprawnione odpowiednio przez właściwego terytorialnie komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej lub Szefa Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej w resorcie Obrony Narodowej.

⁷ W stosunku do budynku, obiektu lub terenu oraz jednostek organizacyjnych im podległych lub przez nich nadzorowanych oraz podmiotów gospodarczych, dla których są organami założycielskim.

⁸ W stosunku do polskich placówek zagranicznych.

oni uprawnieni do bezpośredniego kierowania tym systemem. Zadania te realizowane są przy pomocy zespołów właściwych do spraw ochrony przeciwpożarowej i ratownictwa. Na obszarze gminy, w zakresie ustalonym przez wojewodę, koordynację funkcjonowania krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego sprawuje wójt, odpowiednio burmistrz lub prezydent miasta.

Zgodnie z zapisem art. 15 ustawy o ochronie przeciwpożarowej, system ochrony przeciwpożarowej skupia następujące jednostki ochrony przeciwpożarowej:

- jednostki organizacyjne Państwowej Straży Pożarnej,
- jednostki organizacyjne wojskowej ochrony przeciwpożarowej,
- zakładowe straże pożarne i zakładowe służby ratownicze,
- gminne zawodowe straże pożarne,
- powiatowe (miejskie) zawodowe straże pożarne,
- terenowe służby ratownicze,
- ochotnicze straże pożarne,
- związek ochotniczych straży pożarnych,
- inne jednostki ratownicze,
- inne służby, inspekcje, straże, instytucje i inne podmioty, które w drodze umowy cywilno-prawnej, dobrowolnie zgadzają się uczestniczyć w działaniach ratowniczych.

Jednostki organizacyjne Państwowej Straży Pożarnej enumeratywnie wymienia art. 8 ustawy o Państwowej Straży Pożarnej, natomiast jednostki Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej wymienione zostały w rozporządzeniu w sprawie zasad i trybu wykonywania zadań przez Wojskową Ochronę Przeciwpożarową⁹.

Minister właściwy do spraw wewnętrznych, a za jego zgodą inni ministrowie, wojewodowie, organy jednostek samorządu terytorialnego, instytucje, organizacje, osoby prawne lub fizyczne mają prawo tworzyć, przekształcać lub likwidować zakładowe straże pożarne, zakładowe służby ratownicze, gminne (miejskie) albo powiatowe (wiejskie) zawodowe straże pożarne, terenowe służby ratownicze lub inne jednostki ratownicze. Organizację i szczegółowe zasady funkcjonowania tych służb i inspekcji, określają osoby prawne lub fizyczne je tworzące, w porozumieniu i pod nadzorem Komendanta Wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej właściwego ze względu na teren działania. Na terenach resortu Obrony Narodowej tworzone są i funkcjonują na zasadach ustalonych przez Ministra Obrony Narodowej, Wojskowe Straże Pożarne, będące jednostkami organizacyjnymi Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej.

⁹ Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 24.08.1992 r. w sprawie zasad i trybu wykonywania zadań przez Wojskową Ochronę Przeciwpożarowej (Dz. U. Nr 66, poz. 334 z późn. zm.).

Podsumowując powyższe należy podkreślić, że system ochrony przeciwpożarowej kraju, którego elementem jest Wojskowa Ochrona Przeciwpożarowa wraz z jej jednostkami organizacyjnymi, zbudowany został w oparciu o ustawowy nakaz przestrzegania przez osoby prawne, osoby fizyczne, organizacje i instytucje korzystające ze środowiska przyrodniczego, budynku, obiektu lub terenu przepisów z zakresu ochrony przeciwpożarowej a także stworzenie instytucji, których zadaniem jest kontrolowanie realizacji tych obowiązków. Jednocześnie, na wypadek zagrożenia życia, zdrowia lub mienia, stworzono system ratowniczy umożliwiający natychmiastowe użycie wyspecjalizowanych zasobów sił i środków.

Rys historyczny i podstawy prawne funkcjonowania Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej¹⁰

Wojskowa Ochrona Przeciwpożarowa, o której mowa również w art. 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej, stanowiła i stanowi integralny element systemu ochrony przeciwpożarowej kraju i została powołana do wykonywania w resorcie obrony narodowej zadań Państwowej Straży Pożarnej.

Zamyśl resortowej ochrony przeciwpożarowej, wywodzi się z lat dwudziestych ubiegłego wieku, kiedy to w latach 1920-1921 w Departamencie VIII Budownictwa funkcjonował samodzielny Wydział Przeciwpożarowy, a następnie w okresie 1921-1925 sprawy przeciwpożarowe przekazał Referatowi Budownictwa. Po reorganizacji Sił Zbrojnych w 1925 roku dziedzinę ochrony przeciwpożarowej przeniesiono do Referatu Budowy i Utrzymania, jednak od 1931 roku, w związku z przekazaniem Intendenturze zagadnień konserwacji budynków, ochrona przeciwpożarowa podporządkowana została Departamentowi Intendentury. Od 1936 roku do wybuchu wojny służba przeciwpożarowa podlegała Dowództwu Obrony Przeciwlotniczej, zarówno na szczeblu Ministerstwa Spraw Wojskowych, jak i Okręgu. Referat Przeciwpożarowy funkcjonował samodzielnie, kierował nim oficer, który zawodowo przygotowany został do służby również w zakresie pożarniczym. Personel referatu stanowili pracownicy cywilni-oficerowie pożarnictwa, kierowani do pracy w wojsku przez Związek Straży Pożarnych RP. Bez względu na okręg, referentów wyznaczano do służby na analogicznych zasadach.

¹⁰ Rozdział opracowany w oparciu o materiały archiwalne, udostępnione przez płk w st. spocz. mgr inż. Stanisława Chmiela – pierwszego Szefa Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej.

W jednostkach wojskowych, w układzie etatowym i nieetatowym, zorganizowane były pogotowia przeciwpożarowe, których komendantami/dowódcami zostawali podoficerowie zawodowi, pełniący służbę w danej jednostce.

Po drugiej wojnie światowej, rozkazem Naczelnego Dowództwa WP nr 70 z dnia 6.05.1945 roku, ochrona przeciwpożarowa w wojsku utworzona została w pionie służby kwaterunkowo-eksploatacyjnej. W okresie tym odczuwano brak doświadczonej kadry. W wyniku wspólnych przedsięwzięć szkoleniowych Wojska i Związku Straży Pożarnych odbudowano ze zniszczeń obiekty Szkoły Oficerów Pożarnictwa przy ul. Słowackiego 52/54 w Warszawie i przeszkolono na rocznym kursie 31 oficerów zawodowych wojska, po czym skierowano ich do służby na stanowiska o specjalności pożarnej. W latach 1946-1948 opracowano i wydano szereg podstawowych aktów normatywnych, regulujących organizację i działanie dziedziny ochrony przeciwpożarowej różnych szczebli sił zbrojnych. Do 1948 roku zorganizowano strażę pożarną w składnicach, jednostkach lotniczych i na poligonach oraz w niektórych jednostkach wojskowych. Następnie, na potrzeby wojska, w Centralnym Ośrodku Szkolenia Kwatermistrzowskiego w Poznaniu zorganizowano szkolenie pożarne. Dynamikę rozwoju poszczególnych dziedzin ochrony przeciwpożarowej odnotowano w drugiej połowie lat 60. Powołano samodzielny ośrodek szkolenia w Lublinie, uaktualniono przepisy przeciwpożarowe w wojsku. Realizacja zadań odbywała się w oparciu o ustawę o ochronie przeciwpożarowej z 12 czerwca 1975 roku¹¹.

Podstawę prawną do zmiany i próby wyeliminowania niedoskonałości funkcjonowania ochrony przeciwpożarowej w wojsku dały ustawy z dnia 24.08.1991 r. o ochronie przeciwpożarowej i z dnia 24.08.1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej wraz z aktami wykonawczymi. Ponadto, podstawę współczesnej organizacji i funkcjonowania dziedziny wojskowej ochrony przeciwpożarowej stanowiło prawo międzynarodowe zawarte w protokołach dodatkowych do Konwencji Genewskich, odnoszących się do ochrony formacji cywilnych w czasie konfliktów zbrojnych. Mówią one, że formacje cywilne powołane do prowadzenia działań ratowniczych, między innymi walki z pożarami, pod rygorem utraty prawa do ochrony, nie mogą prowadzić tych działań w czasie konfliktów zbrojnych w odniesieniu do obiektów wojskowych i na terenach wojska.

Transformacje w ochronie przeciwpożarowej w kraju po 1991 roku doprowadziły do likwidacji komórek organizacyjnych ochrony przeciwpożarowej w poszczególnych ministerstwach i powstania Państwowej Straży Pożarnej na mocy ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej. Ustawa ta dała ponadto legitymację prawną do powołania Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej oraz

¹¹ Dz.U. 1975 nr 20 poz. 106.

wydanego na jej podstawie rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 sierpnia 1992 r. w sprawie zasad i trybu wykonywania zadań przez Wojskową Ochronę Przeciwożarową.

W styczniu 1994 roku dotychczasowych szefów wydziałów ochrony przeciwpożarowej w Szefostwach Służby Zakwaterowania i Budownictwa wyznaczono na stanowiska Szefów Okręgowych WOP, a w WRZKB na stanowiska Szefów Delegatur Okręgowego Inspektoratu WOP. Utworzono 4 Okręgowe Inspektoraty Wojskowej Ochrony Przeciwożarowej¹², którym podlegało 10 Delegatur Okręgowych Inspektoratów WOP. Siedziby Delegatur określono w miejscowościach, w których funkcjonowały WRZKB. Wojskowe straże pożarne podlegały dowódcom właściwych jednostek (instytucji) wojskowych, a Szef Okręgowy WOP i Szef Delegatury Okręgowego Inspektoratu WOP nadzorował ich działalność. Szczegółową organizację jednostek WOP, siedziby i terytorialny zasięg działania określał Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, po zasięgnięciu opinii Szefa WOP.

Z dniem 1 stycznia 1999 roku zniesione zostały dotychczasowe okręgi wojskowe, a w ich miejsce utworzono, na potrzeby administracji wojskowej, dwa okręgi wojskowe jako jednostki terytorialnego podziału specjalnego¹³:

W bezpośredni sposób przyczyniło się to do zmiany struktury organizacyjnej WOP. Na mocy rozporządzenia¹⁴ z dniem 1 kwietnia 2002 r. dokonano zmiany dotychczasowych struktur organizacyjnych Wojskowej Ochrony Przeciwożarowej, rozformowano Okręgowe Inspektoraty WOP, a Delegatury Okręgowych Inspektoratów WOP przeformowano w Delegatury Wojskowej Ochrony Przeciwożarowej. W ramach tych zmian utworzono 10 Delegatur WOP, a ich siedziby, właściwość terytorialną Szefa WOP i podległych mu Szefów Delegatur WOP określono wg podległego obszaru, zgodnie z tabelą 1¹⁵.

¹² Umiejscowione przy siedzibach Okręgów Wojskowych, tj. Pomorskiego w Bydgoszczy, Krakowskiego w Krakowie, Warszawskiego w Warszawie i Śląskiego we Wrocławiu – przypis autora.

¹³ Pomorski Okręg Wojskowy z dowództwem w Bydgoszczy oraz Śląski Okręg Wojskowy z dowództwem we Wrocławiu. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 września 1998 r. w sprawie utworzenia okręgów wojskowych oraz określenia ich siedzib i terytorialnego zasięgu działania (Dz. U. z 1998 r. Nr 120, poz. 774).

¹⁴ Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 13 maja 2005 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad i trybu wykonywania zadań przez Wojskową Ochronę Przeciwożarową (Dz. U. z 2005 r. Nr 101, poz. 846).

¹⁵ Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 sierpnia 1992 r. w sprawie zasad i trybu wykonywania zadań przez Wojskową Ochronę Przeciwożarową (Dz. U. Nr 66, poz. 334 z późn. zm.), załącznik nr 4.

Tabela 1. Terytorialny zakres działania jednostek organizacyjnych WOP

Lp.	Jednostka organizacyjna Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej	Siedziba	Zakres terytorialny (województwo)
1.	Inspektorat WOP w Warszawie	Warszawa	obszar całej Polski
2.	Delegatura WOP w Bydgoszczy	Bydgoszcz	kujawsko-pomorskie, łódzkie
3.	Delegatura WOP w Gdyni	Gdynia	pomorskie
4.	Delegatura WOP w Krakowie	Kraków	małopolskie, śląskie, świętokrzyskie
5.	Delegatura WOP w Lublinie	Lublin	lubelskie, podkarpackie
6.	Delegatura WOP w Olsztynie	Olsztyn	podlaskie, warmińsko-mazurskie
7.	Delegatura WOP w Poznaniu	Poznań	wielkopolskie
8.	Delegatura WOP w Szczecinie	Szczecin	zachodniopomorskie
9.	Delegatura WOP w Warszawie	Warszawa	mazowieckie
10.	Delegatura WOP we Wrocławiu	Wrocław	dolnośląskie, opolskie
11.	Delegatura WOP w Zielonej Górze	Zielona Góra	lubuskie

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 24.08.1992 r. w sprawie zasad i trybu wykonywania zadań przez Wojskową Ochronę Przeciwpożarową.

Powyższe zmiany znalazły również swoje odzwierciedlenie w kolejnej zmianie rozporządzenia¹⁶.

W dniu 1 stycznia 2008 roku gotowość do działania osiągnęła również Szkoła Specjalistów Pożarnictwa, na bazie której realizowane jest szkolenie żołnierzy i pracowników wojska nadające im kwalifikacje zawodowe do wykonywania zawodu strażaka oraz sprawowania funkcji inspektora ochrony przeciwpożarowej. Szkoła zastąpiła funkcjonujący w latach 1965-1992 Wojskowy Ośrodek Szkolenia Specjalistów Pożarnictwa w Lublinie oraz Wojskowy Ośrodek Szkolenia Służby Zakwaterowania i Budownictwa w Giżycku, który w związku z reorganizacją sił zbrojnych, a zwłaszcza ich redukcją, przez kolejne dwa lata zajmował się szkoleniem pożarniczym. Szkoła ta została wpisana w pkt. 7 decyzji¹⁷, jako jednostka realizująca

¹⁶ Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 13 maja 2005 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie zasad i trybu wykonywania zadań przez Wojskową Ochronę Przeciwpożarową (Dz. U. Nr 101, poz. 846).

¹⁷ Decyzja nr 323/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 1 grudnia 2003 r. w sprawie organizacji i funkcjonowania systemu ratowniczego w resorcie obrony narodowej (Dz. Urz. MON Nr 19, poz. 202).

zadania systemu ratowniczego, natomiast nadal brakuje zmiany w rozporządzeniu¹⁸, pozwalającej zakwalifikować ją do jednostek organizacyjnych WOP.

Podsumowując należy zauważyć, że początki funkcjonowania datowane są na lata dwudzieste ubiegłego wieku. Wszystkie transformacje struktur związane były z kolejnymi transformacjami i profesjonalizacją sił zbrojnych. Powstanie Wojskowej Ochrony Przeciwopozarowej w obecnie funkcjonującym układzie datuje się na 1991 rok i jest ono ściśle powiązane z powstaniem Państwowej Straży Pożarnej.

Organizacja i sposób działania Wojskowej Ochrony Przeciwopozarowej

Minister Obrony Narodowej w rozporządzeniu z dnia 24 sierpnia 1992 r. w sprawie zasad i trybu wykonywania zadań przez Wojskową Ochronę Przeciwopozarową postanowił, że Wojskowa Ochrona Przeciwopozarowa przy realizacji zadań PSP w komórkach i jednostkach organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych, wykonuje zwłaszcza czynności kontrolno-rozpoznawcze oraz organizuje i prowadzi działania ratownicze.

Wojskową Ochronę Przeciwopozarową tworzą:

1. Szef Wojskowej Ochrony Przeciwopozarowej i podległy mu Inspektorat WOP,
2. szefowie delegatur Wojskowej Ochrony Przeciwopozarowej i podległe im delegatury Wojskowej Ochrony Przeciwopozarowej,
3. wojskowe straże pożarne.

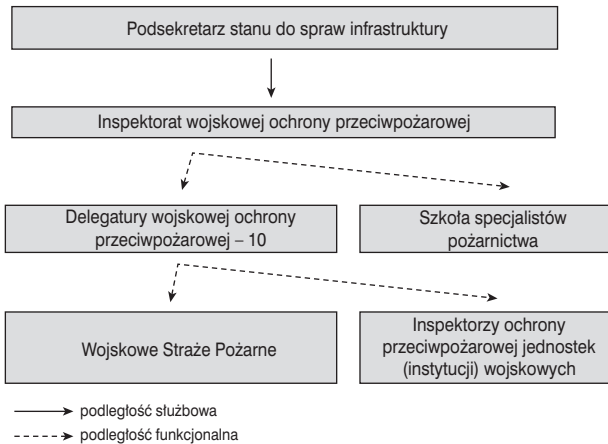
Struktura organizacyjna Wojskowej Ochrony Przeciwopozarowej z uwzględnieniem podległości służbowej i funkcjonalnej została przedstawiona na rysunku nr 1, uwzględniając przy tym podległość służbową, jak i funkcjonalną. Zasięg terytorialny działalności poszczególnych komórek organizacyjnych przedstawiony został w poprzednim rozdziale. Obsadę etatową Wojskowej Ochrony Przeciwopozarowej stanowi obecnie 60 stanowisk, w tym 20 dla żołnierzy zawodowych (19 oficerów i 1 podoficer), 26 oficerów PSP oraz 14 pracowników cywilnych wojska¹⁹.

Teren kraju został podzielony na dziesięć stref administracyjnych, szczegółową strukturę jednostek organizacyjnych Wojskowej Ochrony Przeciwopozarowej pod-

¹⁸ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 25 października 2005 r. w sprawie wymagań kwalifikacyjnych oraz szkoleń dla strażaków jednostek ochrony przeciwpożarowej i osób wykonujących czynności z zakresu ochrony przeciwpożarowej (Dz. U. z 2005 r. Nr 215, poz. 1823).

¹⁹ Stan na dzień 1 czerwca 2013 roku – dane uzyskane z Inspektoratu Wojskowej Ochrony Przeciwopozarowej.

porządkowanych Szefowi WOP wraz z ich właściwością terytorialną przedstawiono w tabeli 1.

Rysunek 1. Struktura organizacyjna Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej z uwzględnieniem podległości służbowej i funkcjonalnej

Źródło: opracowanie własne.

Wojskowa Ochrona Przeciwpożarowa wykonuje w resorcie Obrony Narodowej zadania Państwowej Straży Pożarnej, a w szczególności:

- organizuje i prowadzi akcje ratownicze w czasie walki z pożarami oraz likwidacji innych miejscowych zagrożeń, w komórkach i jednostkach organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych,
- udziela pomocy Państwowej Straży Pożarnej w prowadzeniu akcji ratowniczych, a także wykonuje pomocnicze czynności ratownicze w czasie klęsk żywiołowych oraz innych miejscowych zagrożeń na rzecz innych służb ratowniczych, poza komórkami i jednostkami organizacyjnymi podległymi Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanymi,
- rozpoznaje zagrożenia pożarowe i inne miejscowe zagrożenia w komórkach i jednostkach organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych,
- szkoli kadry dla potrzeb Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej i ochrony przeciwpożarowej komórek i jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych,

- podejmuje działania organizacyjno-techniczne usprawniające system alarmowania i współdziałania Wojskowej Ochrony Przeciwopozarowej z jednostkami organizacyjnymi Państwowej Straży Pożarnej oraz innymi służbami i podmiotami ratowniczymi w ramach krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego,
- sprawuje nadzór nad przestrzeganiem przepisów o ochronie przeciwpozarowej w komórkach i jednostkach organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych.

Realizując powyższe zadania, Wojskowa Ochrona Przeciwopozarowa wykonuje zwłaszcza czynności kontrolno-rozpoznawcze oraz organizuje i prowadzi akcje ratowniczo-gaśnicze na terenach wojskowych.

Szczegółowy zakres funkcjonowania jednostek organizacyjnych WOP wraz z zależnościami służbowymi, funkcjonalnymi, a także współdziałanie między jednostkami, określono na podstawie § 2 pkt. 7 i 14 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 lipca 1996 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Obrony Narodowej²⁰. W celu umożliwienia Wojskowej Ochronie Przeciwopozarowej organizowania i prowadzenia na terenach będących w trwałym zarządzie (użytkowaniu) wojska, skutecznych działań ratowniczych ogłoszono dnia 1 grudnia 2003 roku decyzję Nr 323/ MON Ministra Obrony Narodowej w sprawie organizacji i funkcjonowania systemu ratowniczego w resorcie obrony narodowej²¹. W pkt. 1 przywołanej decyzji zapisano, że podstawowe zadania systemu ratowniczo-gaśniczego, zwanego dalej „systemem”, określa rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 sierpnia 1992 r. w sprawie zasad i trybu wykonywania zadań przez Wojskową Ochronę Przeciwopozarową. System ten jest zorganizowany na trzech poziomach:

1. krajowym;
2. terenu działania delegatury Wojskowej Ochrony Przeciwopozarowej;
3. jednostki/institucji wojskowej (garnizonu).

Na poziomie krajowym zadania systemu realizowane są w oparciu o Inspektorat Wojskowej Ochrony Przeciwopozarowej, specjalistyczne pododdziały wojska, szkołę specjalistów pożarnictwa oraz wydzielone na obszarze województw pododdziały wojska przeznaczone do udzielania wsparcia Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

Do zakresu działania Szefa WOP należy w szczególności:

²⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 lipca 1996 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Obrony Narodowej (Dz. U. z 1996 r. Nr 94, poz. 426).

²¹ Decyzja Nr 323/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 1 grudnia 2003 r. w sprawie organizacji i funkcjonowania systemu ratowniczego w resorcie Obrony Narodowej (Dz. Urz. MON z 2003 r. Nr 19, poz. 202).

- organizowanie systemu ratowniczo-gaśniczego w komórkach i jednostkach organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych i kierowanie tym systemem,
- nadzorowanie rozpoznawania zagrożeń pożarowych i innych miejscowych zagrożeń oraz egzekwowanie ich usunięcia,
- określanie norm liczebności i wyposażenia wojskowych straży pożarnych,
- organizowanie kształcenia zawodowego dla potrzeb ochrony przeciwpożarowej w komórkach i jednostkach organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych,
- inicjowanie przedsięwzięć oraz prac naukowo-badawczych w zakresie ochrony przeciwpożarowej,
- opracowywanie projektów aktów normatywnych w sprawach dotyczących ochrony przeciwpożarowej i ratownictwa w komórkach i jednostkach organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych,
- organizowanie współpracy w zakresie ochrony przeciwpożarowej i ratownictwa pomiędzy komórkami i jednostkami organizacyjnymi podległymi lub nadzorowanymi przez Ministra Obrony Narodowej oraz komórkami i jednostkami organizacyjnymi podległymi lub nadzorowanymi przez innych ministrów,
- analizowanie stanu ochrony przeciwpożarowej w komórkach i jednostkach organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych oraz przedstawianie Ministrowi Obrony Narodowej meldunków i wniosków w tym zakresie,
- kierowanie działalnością Inspektoratu WOP oraz nadzorowanie działalności szefów delegatur WOP,
- współdziałanie z Komendantem Głównym Państwowej Straży Pożarnej w sprawach dotyczących organizacji ochrony przeciwpożarowej i ratownictwa.

Wyżej wymienione siły i środki systemu krajowego²² są aktywowane do działań poprzez dyżurną służbę operacyjną Sił Zbrojnych RP, na pisemny wniosek Szefa Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej.

W przypadku, gdy siły i środki poziomu jednostki wojskowej (garnizonu) są niewystarczające do likwidacji zdarzenia, na pisemny wniosek kierującego działaniami ratowniczymi, właściwy miejscowo szef delegatury Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej może, poprzez służby dyżurne (operacyjne), wezwać do akcji najbliższej zlokalizowane siły i środki poziomu działania delegatur Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej.

²² Poza Inspektoratem Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej.

W zależności od przewidywanego rozwoju sytuacji, szef delegatury Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej, przez właściwe służby dyżurne (operacyjne), może wnioskować o postawienie w stan gotowości do działania wskazane siły i środki z terenu działania innych delegatur Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej. W celu zapewnienia możliwości dysponowania powyższymi siłami i środkami, szefowie delegatur Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej, których tereny działania ze sobą graniczą, zobowiązani są przekazać sobie wzajemnie zestawienia sił i środków przewidzianych do działań ratowniczych w sąsiadujących garnizonach. W przypadku konieczności aktywowania dodatkowych sił i środków wojska, innych niż przewidzianych w zestawieniach, niezależnie od ich organizacyjnego podporządkowania, na wezwanie służby dyżurnej (operacyjnej), są one zobowiązane do uczestniczenia w działaniach ratowniczych. W przypadku prowadzenia działań ratowniczych, dłużej niż 6 godzin, dowódca jednostki wojskowej, na terenie którego trwają działania, jest zobowiązany zapewnić pełne zabezpieczenie logistyczne uczestniczącym w akcji ratowniczej.

W przypadku organizowania ćwiczeń z udziałem znacznych sił i środków wojska oraz innych przedsięwzięć wymagających podjęcia dodatkowych czynności w celu zabezpieczenia ich przebiegu, właściwi dowódcy jednostek wojskowych, na wniosek właściwego miejscowo szefa delegatury WOP lub Szefa WOP, są zobowiązani skierować, określone planem zabezpieczenia przeciwpożarowego ćwiczeń lub innych przedsięwzięć, pododdziały wojskowych straży pożarnych do wskazanych rejonów²³.

W celu zapewnienia możliwości szybkiego dotarcia do miejsca zdarzenia przedstawicielom Inspektoratu oraz delegatur Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej dowódcy garnizonów, na terenie których stacjonują jednostki organizacyjne Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej, wydzielają alarmowe samochody terenowo-osobowe do natychmiastowego stawiennictwa. Samochody te wraz z kierowcą dyżurują w systemie całodobowym i są dysponowane na hasło „Ratunek” poprzez oficera inspekcyjnego garnizonu. Dodatkowo w przypadkach szczególnie uzasadnionych koniecznością szybkiego dotarcia do miejsca zdarzenia, celem przyspieszenia kierowania działaniami ratowniczymi przez Szefa Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej istnieje możliwość wykorzystania śmigłowca.

Specyficzne zasady organizowania i prowadzenia działań ratowniczo-gaśniczych obowiązują na lotniskach i lądowiskach statków powietrznych. Lotnisko ze względu na swoje przeznaczenie i specyfikę jest szczególnym terenem, który wymaga specyficznego spojrzenia na jego bezpieczeństwo pożarowe. Wykonywanie ope-

²³ Decyzja Nr 323/MON MINISTRA OBRONY NARODOWEJ z dnia 1 grudnia 2003 r. w sprawie organizacji i funkcjonowania systemu ratowniczego w resorcie obrony narodowej (Dz. Urz. MON z 30 grudnia 2003 r.), pkt 16.

racji powietrznych przez statki powietrzne, tj. procedur startu i lądowania (jedne z najbardziej ryzykownych manewrów), w znacznym stopniu zwiększa możliwość wystąpienia wypadku bądź katastrofy lotniczej, a tym samym ryzyko wystąpienia wybuchu i powstania pożaru zarówno statku powietrznego, jak i terenów otaczających miejsce zdarzenia. Z reguły wypadek lotniczy charakteryzuje się dużą dynamiką zdarzeń, gdzie w ciągu bardzo krótkiego czasu od zaistnienia zdarzenia następuje gwałtowny rozwój pożaru (pojemność zbiorników paliwa wynosi od kilkuset do kilkudziesięciu tysięcy litrów), stając się katastrofą masową. Ponadto, dodatkowe ryzyko stwarza rodzaj przewożonego ładunku (dla lotnictwa wojskowego są to materiały wybuchowe znajdujące się w środkach bojowych) oraz czynniki robocze w instalacjach samolotu (tlen, płyny hydrauliczne, hydrazyna). W zależności od wielkości statku powietrznego i pozostałej ilości paliwa w zbiornikach, pożary mogą powstać na dużych powierzchniach. W związku z powyższym istotną sprawę stanowi szczegółowe opracowanie Operacyjnych Planów Ratownictwa Lotniskowego, które określa szczegółowe zasady zabezpieczenia operacji przez Lotniskowe Służby Ratownicze oraz ich współdziałanie ze służbami spoza lotniska. Ze względu na to iż lotniska wojskowe coraz częściej przyjmują statki powietrzne państw sojuszniczych przepisy lotnictwa wojskowego są normalizowane. Korzysta się więc z gotowych procedur opracowanych w lotnictwie cywilnym wykorzystywanym na lotniskach całego świata, dostosowując je tylko do specyfiki działania lotnictwa wojskowego. Procedury postępowania na wszystkich lotniskach, tak cywilnych, jak i wojskowych, są zbliżone i co prawda opracowane indywidualnie dla każdego lotniska, jednakże opierające się na tych samych zasadach i aktach prawnych²⁴.

Zasadniczym elementem wspomagającym kierowanie działaniami ratowniczo-gaśniczymi jest dokumentacja z zakresu ochrony przeciwpożarowej, która jest opracowywana dla wszystkich jednostek i instytucji wojskowych, kompleksów wojskowych, okrętów oraz zgrupowań wojsk w warunkach poligonowych.

Podstawowymi dokumentami w zakresie ochrony przeciwpożarowej są „Plan ochrony przeciwpożarowej i działań ratowniczych” oraz „Plan ochrony przeciwpożarowej okrętu i rozkład walki z pożarem”, które opracowuje się w celu właściwej organizacji akcji ratowniczej w czasie walki z pożarami lub innymi miejscowymi zagrożeniami dla jednostek i instytucji wojskowych, na podstawie wytycznych zawartych w resortowych wytycznych²⁵. Dla instytucji znajdujących się w jednym kompleksie opracowuje się jeden wspólny plan ochrony przeciwpożarowej i działań

²⁴ Dla lotnictwa wojskowego zawarte zostały w *Regulaminie lotów lotnictwa Sił Zbrojnych RP*.

²⁵ Instrukcja o ochronie przeciwpożarowej w resorcie Obrony Narodowej sygn. Ppoż. 1/2009, pkt 30.5, s. 31.

ratowniczych. Dokumentację z zakresu ochrony przeciwpożarowej opracowuje inspektor ochrony przeciwpożarowej jednostki (instytucji) wojskowej lub osoba wyznaczona przez dowódcę, przy udziale osób funkcyjnych, co najmniej w dwóch egzemplarzach, z których jeden włącza się do dokumentacji oficera dyżurnego (ochrony, portiera, itp.). Po uzgodnieniu z szefem właściwej terytorialnie delegatury zatwierdzony jest przez dowódcę lub kierownika instytucji wojskowej. Niezbędne wyciągi z planu ochrony przeciwpożarowej i działań ratowniczych przekazuje się do wojskowej straży pożarnej zabezpieczającej jednostkę wojskową.

Na poziomie jednostki wojskowej (garnizonu) wykonywane są wszystkie podstawowe zadania systemu. Poziomy terenu działania delegatury Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej oraz krajowy spełniają rolę wspomagającą i koordynującą w sytuacjach wymagających użycia sił i środków spoza danej jednostki wojskowej (garnizonu) i terenu działania delegatury Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej.

Na poziomie jednostki/instytucji wojskowej (garnizonu) oraz terenie działania delegatury Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej, zadania systemu realizowane są w oparciu o:

1. delegaturę Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej;
2. wojskowe straże pożarne i inne pododdziały wojska;
3. żołnierzy/pracowników wojska posiadających kwalifikacje zawodowe w zakresie ratownictwa (np. z wojsk inżynieryjnych, przeciwichemicznych, wojskowej służby zdrowia);
4. wojskowe straże pożarne oraz inne jednostki ochrony przeciwpożarowej mające siedzibę na obszarze lub w bezpośrednim sąsiedztwie garnizonu.

Powyższe siły i środki, za wyjątkiem delegatury Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej, są aktywowane do działań na wezwanie kierującego działaniem ratowniczym, poprzez system służb dyżurnych oraz stanowisk kierowania Państwowej Straży Pożarnej, zgodnie z Planami ochrony przeciwpożarowej i działań ratowniczych Jednostki/Instytucji Wojskowej.

Wojskowe straże pożarne są tworzone w jednostkach wojskowych jako specjalistyczne pododdziały, umundurowane i wyposażone w specjalistyczny sprzęt, przeznaczone do walki z pożarami, klęskami żywiołowymi lub innymi miejscowymi zagrożeniami.

Wojskowe straże pożarne działają w oparciu o regulamin funkcjonowania, opracowany przez dowódcę jednostki wojskowej, w której zlokalizowana jest straż w porozumieniu z właściwym terytorialnie szefem delegatury WOP.

Do podstawowych zadań WSP należy:

- organizowanie i prowadzenie akcji ratowniczych w czasie pożarów, likwidacji miejscowych zagrożeń w rejonach własnych i pomocy wzajemnej;

- udział w akcjach ratowniczych organizowanych i prowadzonych przez jednostki organizacyjne PSP w rejonach pomocy wzajemnej;
- utrzymanie gotowości operacyjnej do prowadzenia działań ratowniczych;
- współdziałanie z innymi podmiotami i służbami ratowniczymi w zakresie prowadzenia działań ratowniczych;
- zabezpieczanie procesów technologicznych (np.: zabezpieczanie operacji lotniczych, strzelań i ćwiczeń na poligonach, przyjmowanie i wydawanie środków bojowych oraz mps) prowadzonych w jednostce wojskowej;
- prowadzenie działań ratowniczych zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie procedurami.

W wojskowych strażach pożarnych (WSP) służbę mogą pełnić żołnierze, funkcjonariusze Państwowej Straży Pożarnej oraz pracownicy wojska. Żołnierze i pracownicy pełniący służbę (pracujący) w WSP podlegają szczególnym obowiązkom wynikającym z charakteru pracy oraz muszą posiadać odpowiednie wykształcenie, stan zdrowia i kwalifikacje zawodowe. Strażacy WSP biorący udział w działaniu ratowniczym korzystają z ochrony przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych określonych w ustawie Kodeks karny. Na komendanta WSP wyznacza się żołnierza zawodowego posiadającego odpowiednie przygotowanie zawodowe, a w przypadku straży pożarnych, w której służbę pełnią tylko strażacy PSP i zatrudnieni pracownicy wojska, na dowódcę WSP mianuje się strażaka PSP.

Wojskowe straże pożarne pozostają integralną częścią jednostek, w których są tworzone, zaś nadzór merytoryczny nad ich działalnością sprawują Inspektorat i delegatury Wojskowej Ochrony Przeciwożarowej. Straże funkcjonują w oparciu o postanowienia decyzji nr 354/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 20 października 2009 roku w sprawie funkcjonowania wojskowych straży pożarnych jedynie w tych jednostkach wojskowych, w których występuje konieczność zabezpieczenia procesów technologicznych o dużym ryzyku pożarowym i wybuchowym oraz szkolenia wojsk. 92 Wojskowe Straże Pożarne²⁶, zabezpieczając 19 lotnisk, 4 porty MW, 38 baz i składów materiałowych, 9 poligonów oraz 31 jednostek zlokalizowanych w dużych kompleksach wojskowych, wykonując specyficzne zadania lub w stosunku, do których występuje brak możliwości zabezpieczenia przez jednostki ratowniczo-gaśnicze Państwowej Straży Pożarnej (czas dojazdu powyżej 20 minut lub wg opinii komendantów powiatowych zbyt małe stany osobowe JRG PSP, którymi można zabezpieczyć, poza terenami cywilnymi, również tereny wojska)²⁷.

²⁶ Według danych na dzień 1 kwietnia 2013 roku, dane uzyskane w drodze działalności służbowej – autor pełni służbę w Wojskowej Ochronie Przeciwożarowej.

²⁷ Według danych na dzień 1 kwietnia 2013 roku, dane uzyskane w Inspektoracie Wojskowej Ochrony Przeciwożarowej.

Wojskowe straże pożarne tworzone są w kategoriach od I-III. Z kategorii straży wynika jej wyposażenie w sprzęt oraz skład osobowy. Zasadność utworzenia straży w jednostce wojskowej, według kategorii, uzależniona jest od specyfiki i przeznaczenia jednostki, miejsca jej stacjonowania, występującego zagrożenia pożarowego, a także możliwości udzielenia pomocy przez inne podmioty ratownicze.

Na poziomie jednostki/ instytucji wojskowej system ochrony przeciwpożarowej jest realizowany w oparciu o trzy elementy:

- zapobieganie powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia;
- zapewnienie sił i środków do zwalczania pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia;
- prowadzenie działań ratowniczych.

Dowódcy wszystkich szczebli dowodzenia oraz inne osoby funkcyjne (kierownicy magazynów, parków, garaży, warsztatów, laboratoriów itp.), odpowiadają za przestrzeganie zasad bezpieczeństwa pożarowego w powierzonych im obiektach, terenach i sprzęcie technicznym.

Wszyscy żołnierze i pracownicy wojska są obowiązani do ścisłego przestrzegania zasad bezpieczeństwa pożarowego. W razie powstania pożaru, klęski żywiołowej lub innego miejscowego zagrożenia mają obowiązek:

- niezwłocznie zaalarmować osoby znajdujące się w strefie zagrożenia oraz oficera dyżurnego lub wojskową straż pożarną oraz przystąpić do ratowania ludzi i mienia;
- w miarę możliwości przystąpić do gaszenia pożaru dostępnymi urządzeniami, sprzętem i środkami;
- podporządkować się zarządzeniom kierującego akcją ratowniczą.

W celu utrzymania właściwego stanu bezpieczeństwa pożarowego w jednostce (instytucji) wojskowej prowadzona jest działalność zapobiegawcza obejmująca:

- właściwą organizację ochrony przeciwpożarowej;
- przestrzeganie zasad bezpieczeństwa pożarowego;
- prowadzenie planowej i systematycznej kontroli stanu bezpieczeństwa pożarowego oraz przestrzegania wymagań ochrony przeciwpożarowej;
- prowadzenie szkoleń i ćwiczeń;
- przygotowanie sił i środków zapewniających sprawną organizację, skuteczne gaszenie powstałych pożarów i likwidację innych miejscowych zagrożeń.

Budynki, inne obiekty budowlane, a także tereny oraz instalacje i urządzenia powinny być projektowane, wykonywane, użytkowane oraz utrzymywane w sposób zabezpieczający przed powstaniem pożaru lub innego miejscowego zagrożenia i jego rozprzestrzenieniem.

Do realizacji zadań ochrony przeciwpożarowej w jednostce (instytucji) wojskowej (garnizonie) może być wyznaczany (zatrudniony) przez dowódcę inspektor ochrony przeciwpożarowej. Inspektorem ochrony przeciwpożarowej może być żołnierz lub osoba cywilna posiadająca co najmniej wykształcenie średnie i ukończone szkolenie inspektorów ochrony przeciwpożarowej. Inspektor ochrony przeciwpożarowej podlega bezpośrednio dowódcy, a w sprawach merytorycznych właściwemu terytorialnie szefowi delegatury Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej.

Inspektor ochrony przeciwpożarowej wykonuje zadania określone przez właściwego dowódcę w swoim zakresie obowiązków, które obejmują zwykle:

- prowadzenie kontroli stanu ochrony przeciwpożarowej;
- kontrolowanie przestrzegania przepisów przeciwpożarowych i techniczno-budowlanych z częstotliwością określoną przez dowódcę;
- kontrolowanie sprawności systemu alarmowania i powiadamiania na wypadek pożaru lub innego miejscowego zagrożenia;
- meldowanie dowódcy o stanie bezpieczeństwa pożarowego i przypadkach nieprzestrzegania przepisów oraz o wykonaniu poleceń pokontrolnych;
- szkolenie żołnierzy zawodowych i pracowników wojska w zakresie ochrony przeciwpożarowej;
- udzielanie instruktażu dowódcom pododdziałów do szkolenia przeciwpożarowego podległego stanu osobowego;
- opracowywanie dokumentacji praktycznych przedsięwzięć szkoleniowych w zakresie ochrony przeciwpożarowej;
- opracowywanie dokumentacji z zakresu ochrony przeciwpożarowej;
- inicjowanie przedsięwzięć w zakresie organizowania współdziałania z jednostkami ochrony przeciwpożarowej;
- znajomość obiektów (terenów), pomieszczeń, urządzeń i przechowywanych materiałów pod względem ich zagrożenia pożarowego;
- sprawowanie nadzoru nad zabezpieczeniem przeciwpożarowym prac niebezpiecznych pod względem pożarowym;
- opracowywanie wykazów i zestawień należności sprzętu pożarniczego dla budynków, obiektów, terenów oraz wojskowego sprzętu technicznego;
- uczestniczenie w okresowych przeglądach budynków, obiektów, urządzeń, instalacji, itp.;
- opracowywanie nie rzadziej niż raz w roku analizy stanu ochrony przeciwpożarowej w jednostce wojskowej;
- udział w odprawach, szkoleniach, kursach, itp. z zakresu ochrony przeciwpożarowej;

- uczestniczenie w określaniu przyczyny i źródła pożaru lub innego miejscowego zagrożenia, zabezpieczaniu dowodów w celu ułatwienia prowadzenia dochodzenia organom Żandarmerii Wojskowej lub prokuratury oraz opracowywaniu pisemnych meldunków ze zdarzenia.

W razie stwierdzenia zagrożenia pożarowego lub innego miejscowego zagrożenia, stwarzającego niebezpieczeństwo dla ludzi lub mienia, inspektor ochrony przeciwpożarowej jest uprawniony wydać polecenie natychmiastowego usunięcia zagrożenia i zameldować o tym dowódcy.

Z przeprowadzonych kontroli przestrzegania przepisów ochrony przeciwpożarowej, inspektor ochrony przeciwpożarowej sporządza meldunek, który przedstawia dowódcy.

Obowiązki w zakresie ochrony przeciwpożarowej dla dowódców pododdziałów wchodzących w skład jednostek wojskowych i mających miejsce dyslokacji poza terenem macierzystej jednostki wojskowej określa dowódca, uwzględniając specyfikę tych pododdziałów.

Podsumowując, powyżej przedstawiono i szczegółowo omówiono strukturę organizacyjną Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej, zwracając szczególną uwagę na rolę i zadania stawiane jej przez systemy ochrony przeciwpożarowej resortu obrony narodowej oraz kraju. Warto w tym miejscu zauważyć i podkreślić rozległość realizowanych zadań w stosunku do niewielkiej obsady etatowej zajmującej się ich realizacją oraz ogromną odpowiedzialność za powierzone mienie. Drugą rzeczą wartą podkreślenia jest fakt występowania dwóch rodzajów faktycznej zależności służbowej w organizacji ochrony przeciwpożarowej resortu obrony narodowej. Nasuwa się przypuszczenie, że Wojskowa Ochrona Przeciwpożarowa stanowi organizację jedynie sama w sobie i dla siebie, będąc tylko organem doradczym w stosunku do faktycznych wykonawców systemu na poziomie jednostki/institucji wojskowej. Zasadniczym brakiem jest również brak konkretnych uregulowań prawnych w zakresie zasadności tworzenia wojskowych straży pożarnych.

* * * * *

Aby móc ocenić zasadność i prawidłowość realizowanych przez Wojskową Ochronę Przeciwpożarową zadań, należy rozpocząć od charakterystyki tej organizacji. W niniejszym artykule zaprezentowana została Wojskowa Ochrona Przeciwpożarowej – wyspecjalizowana instytucja Ministerstwa Obrony Narodowej, będąca równocześnie ustawowym elementem systemu ochrony przeciwpożarowej Polski.

W artykule została poruszona historia transformacji Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej oraz prawne podstawy jej funkcjonowania i codziennej działalności –

czynniki, które decydująco zaważyły nad kształtem struktury i zakresem działalności obecnie funkcjonującej organizacji.

Podsumowując, należy wskazać najważniejszą rzecz dotyczącą obecnie funkcjonującego systemu prawa, na którym opiera się działalność Wojskowej Ochrony Przeciwożarowej, jakim jest fakt wydania rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 sierpnia 1992 r. w sprawie zasad i trybu wykonywania zadań przez Wojskową Ochronę Przeciwożarową w oparciu o delegację ustawową, która nie spełnia wymagań stawianych przez Konstytucję RP. Brakuje ustawowego umocowania organów Wojskowej Ochrony Przeciwożarowej, określenia ich kompetencji i odpowiedzialności oraz struktury organizacyjnej. Należy także zauważyć, że ustawodawca, powołując Wojskową Ochronę Przeciwożarową i powierzając jej wykonywanie w resorcie obrony narodowej zadań Państwowej Straży Pożarnej, nie był konsekwentny i nie stworzył możliwości Ministrowi Obrony Narodowej do wydawania aktów wykonawczych, kompleksowo regulujących funkcjonowanie ochrony przeciwożarowej, które określiłyby jej wymagania w stosunku do obiektów wojskowych. Stan taki powoduje, że Minister Spraw Wewnętrznych, posiadając legitymizację prawną do wydawania aktów wykonawczych, pomimo wielokrotnie zgłaszanych uwag i propozycji, nie zawsze uwzględnia w ich postanowieniach dokonany przez ustawodawcę rozdział kompetencji Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej i Szefa Wojskowej Ochrony Przeciwożarowej. Dotyczy to głównie nieuwzględniania w tych regulacjach faktu pełnienia służby w jednostkach organizacyjnych WOP przez strażaków Państwowej Straży Pożarnej oraz kompetencji Szefa WOP w sprawach specjalistycznego szkolenia pożarniczego. Ponadto, określając wymagania ochrony przeciwożarowej dla budynków, obiektów i terenów, nie uwzględnia się specyfiki i charakteru wykonywanych zadań przez jednostki wojskowe. Czynniki te skutkują m.in. koniecznością ponoszenia, nie zawsze uzasadnionych względami bezpieczeństwa, wysokich kosztów dostosowywania istniejących budynków do obowiązujących warunków techniczno-budowlanych oraz realizowania szkolenia pożarniczego w oparciu o programy szkolenia tożsame z programami szkolenia obowiązującymi w Państwowej Straży Pożarnej.

Wprowadzenie w ostatnich latach nowych regulacji prawnych nakłada na Siły Zbrojne, a w tym na Wojskową Ochronę Przeciwożarową dodatkowe zadania, które są realizowane w oparciu o stały stan osobowy kadry jednostek organizacyjnych WOP. W obecnym składzie osobowym jednostki te nie są w stanie w sposób prawidłowy realizować wszystkich nałożonych na nie zadań, a permanentne zwiększanie zakresów obowiązków poszczególnym oficerom i pracownikom, powoduje obniżenie sprawności realizacji przypisanych im obowiązków.

Podsumowując działalność i funkcjonowanie wojskowych straży pożarnych należy pamiętać przede wszystkim o tym, że podlegają one szefom delegatur jedynie pod względem merytorycznym. Organizacyjnie są to pododdziały jednostek wojskowych, w zależności służbowej pozostające jedynie w stosunku do dowódcy macierzystej jednostki wojskowej, który powinien, lecz nie musi respektować nadzór merytoryczny Wojskowej Ochrony Przeciwożarowej, a wobec powyższego, należy zwrócić uwagę na elementy, na które szefowie delegatur nie mają rzeczywistego wpływu, jak m.in. kwestię obsadzania wolnych stanowisk żołnierzy, strażaków i pracowników wojska w wojskowych strażach pożarnych, skutkujące utrzymaniem gotowości operacyjnej do działań ratowniczych pododdziałów wojskowych straży pożarnych.

Podsumowując artykuł należy stwierdzić, że istnieją przesłanki, aby twierdzić, że Wojskowa Ochrona Przeciwożarowa stanowi istotny element systemu ratowniczego kraju. Zmiany organizacyjne, zwłaszcza nowe obszary zadaniowe nałożone na WOP w 2005 roku, wpłynęły korzystnie na realizację polityki państwa w sprawach związanych z zapewnieniem ochrony przeciwożarowej. Obecnie zauważalna jest jednak tendencja do zwiększającego się braku gotowości bojowej wojskowych straży pożarnych, a trwający proces reorganizacyjny struktur stale zmniejsza liczbę Wojskowych Straży Pożarnych, stale zwiększa się tym samym liczba jednostek i instytucji wojskowych nieobjętych działaniami ratowniczo-gaśniczymi prowadzonymi przez resortowe służby ratownicze. Brakuje konkretnych procedur powoływania Wojskowych Straży Pożarnych, a funkcjonujące obecnie coraz częściej ograniczają się do zabezpieczania procesów technologicznych o dużym ryzyku pożarowym i wybuchowym.

Bibliografia

1. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. *o Państwowej Straży Pożarnej* (t.j.: Dz. U. z 2009 r. Nr 12, poz. 68).
2. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. *o ochronie przeciwożarowej* (t.j.: Dz. U. z 2009 r. Nr 178 poz. 1380 ze zm.).
3. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 sierpnia 1992 r. *w sprawie zasad i trybu wykonywania zadań przez Wojskową Ochronę Przeciwożarową* (Dz. U. z 1992 r. Nr 66, poz. 334).
4. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 13 maja 2005 r. *zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad i trybu wykonywania zadań przez Wojskową Ochronę Przeciwożarową* (Dz. U. z 2005 r. Nr 101, poz. 846).

5. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 czerwca 1992 r. w sprawie utworzenia okręgów wojskowych oraz określenia ich siedzib i terytorialnego zasięgu działania (Dz. U. z 1992 r. Nr 48, poz. 217).
6. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 września 1998 r. w sprawie utworzenia okręgów wojskowych oraz określenia ich siedzib i terytorialnego zasięgu działania (Dz. U. z 1998 r. Nr 120, poz. 774).
7. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 21 października 2004 r. w sprawie utworzenia garnizonów oraz określenia zadań, siedzib i terytorialnego zasięgu właściwości ich dowódców (Dz. U. z 2004 r. Nr 220, poz. 1890).
8. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 75, poz. 690 z późn. zm.).
9. Rozporządzenie Ministrów Obrony Narodowej i Spraw Wewnętrznych z dnia 29 lipca 1992 r. w sprawie strażaków państwowej Straży Pożarnej wyznaczonych do służby w Wojskowej Ochronie Przeciwpożarowej (Dz. U. z 1992 r. Nr 58, poz. 289 i z 2005 r. Nr 101, poz. 847).
10. Obwieszczenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 25 stycznia 2013 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie wymagań kwalifikacyjnych oraz szkoleń dla strażaków jednostek ochrony przeciwpożarowej i osób wykonujących czynności z zakresu ochrony przeciwpożarowej (Dz. U. 2013 Nr 0, poz. 252).
11. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 25 października 2005 r. w sprawie wymagań kwalifikacyjnych oraz szkoleń dla strażaków jednostek ochrony przeciwpożarowej i osób wykonujących czynności z zakresu ochrony przeciwpożarowej (Dz. U. z 2005 r. Nr 215, poz. 1823).
12. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 kwietnia 2006 roku w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (Dz. U. Nr 80, poz. 563 z późn. zm.).
13. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 20 lipca 2004 r. w sprawie wymagań dla łądowisk (Dz. U. Nr 170, poz. 1791).
14. Decyzja Nr 49/MON z dnia 6 lutego 2008 r. zmieniająca decyzję w sprawie określenia funkcji gestorów i centralnych organów logistycznych uzbrojenia i sprzętu wojskowego w resorcie obrony narodowej (Dz. Urz. MON z 2008 Nr 3, poz. 16).
15. Decyzja nr 230/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 25 maja 2007 r. w sprawie funkcjonowania wojskowych straży pożarnych (Dz. Urz. MON Nr 11, poz. 125).
16. Decyzja nr 275/MON z dnia 4 czerwca 2008 roku w sprawie gestorów korpusów osobowych (grup osobowych) (Dz. Urz. MON z 2008 Nr 12, poz. 143).
17. Decyzja nr 321/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 28 listopada 2003 r. w sprawie zakresu, trybu i zasad uzgadniania dokumentacji pod względem ochrony przeciwpożarowej obiektów budowlanych realizowanych na terenach zamkniętych (Dz. Urz. MON Nr 18, poz. 198 i z 2004 r. Nr 3, poz. 26).

18. Decyzja nr 323/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 1 grudnia 2003 r. w sprawie organizacji i funkcjonowania systemu ratowniczego w resorcie obrony narodowej (Dz. Urz. MON Nr 19, poz. 202).
19. Porozumienie o współpracy Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej z jednostkami organizacyjnymi resortu Obrony Narodowej z dnia 1 lutego 1996 roku (Dziennik Rozkazów MON z 1996 roku, Poz. 12).
20. Instrukcja o ochronie przeciwpożarowej w resorcie obrony narodowej (Sygn. Ppoż. 1/2009).
21. Informacja o stanie ochrony przeciwpożarowej w 2012 roku w komórkach i jednostkach organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych.
22. Informacja o wynikach kontroli działalności Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej – Najwyższa Izba Kontroli, Departament Obrony Narodowej i Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Nr ewid. 31/2009/P/08/087/KOB.

Keywords: Military Fire Service, Army Fire Service, Polish Fire Service, national fire protection System, Military Fire Department

SUMMARY

Referring to the title, the purpose of this article is to familiarize with the Military Fire Service, as a specialized institution of the Ministry of Defence, which forms part of the fire protection system of the country, performing in cells and units subordinated to the Minister of National Defence or supervised by the statutory tasks envisaged for the State Fire Service, while dealing with tasks arising from the specific needs of the Armed Forces.

The article is an introduction to a broader subject, which deals with the author in the third cycle in the Department of National Security National Defense University, which aims to analyze and summarize the validity and regularity of the execution of the job, and as a consequence the organization. The following parts will be presented, inter alia other issues like the task areas imposed on the Military Fire Protection and analyzed its activities.

Article started on the location of the Military and National Fire Protection Systems, then presents the history of the transformation of the Military Fire Service, indicate the legal basis for the daily duty, to finally present the factors that worked out the structure of the organization is currently functioning.